

האגודה לזכויות האזרח בישראל

21.1.2004

לעצור בניית היישוב "גבעות בר" בנגב, במקום שהובטח לבני שבט בדואי

האגודה לסייע ולהגנה על זכויות הבדואים, האגודה לזכויות האזרח ועמותת במקום-מתכננים למען זכויות תכנון עתרו ב-21.1.04 לבג"ץ בדרישה לבטל את האישור להקמת היישוב גבעות בר שבנגב ולהחזיר את אפיון היישוב המתוכנן ליישוב עבור האוכלוסיה הבדואית, בהתאם ליעודו המקורי.

האגודה לסייע ולהגנה על זכויות הבדואים, ביחד עם האגודה לזכויות האזרח ועמותת במקום – מתכננים למען זכויות תכנון ונציגי הוועד המקומי של השבט הבדואי אל-עוקבי, עתרו ב-21.1.04 לבג"ץ נגד המועצה הארצית לתכנון ולבניה, שר הבינוי והשיכון, מינהל מקרקעי ישראל, הסוכנות היהודית והקרן הקיימת. העתירה הוגשה בדרישה לבטל את האישור להקמתו של היישוב גבעות בר שבצפון הנגב, להפסיק את ביצוע העבודות במקום ולהחזיר את אפיונו של היישוב המתוכנן ליישוב עבור האוכלוסיה הבדואית, בהתאם ליעודו המקורי. את העתירה הגישה עו"ד באנה שגרי-בדארנה מהאגודה לזכויות האזרח.

העתירה הוגשה נגד החלטתה של ועדת המשנה לעררים שליד המועצה הארצית לתכנון ולבניה, אשר דחתה את הערר, שהגישה עורכת-הדין בלהה ברג בשם בני שבט אל-עוקבי, נגד הסבת ייעודו של יישוב, שתוכנן ליד רהט כיישוב כפרי-חקלאי עבור אוכלוסייה בדואית, והפיכתו ליישוב קהילתי המיועד לאוכלוסיה יהודית. העתירה הוגשה בדחיפות, לאחר שהוחל ביום שני האחרון לפנות בוקר ב"מבצע" חשאי להקמתו של היישוב היהודי "גבעות בר", וזאת עוד בטרם נמסרה ההחלטה הדוחה את הערר לצדדים. באישון לילה הובאו למקום למעלה מעשרה מבנים יבילים (קרוואנים) והוחל בביצוע עבודות לחיבורם לתשתיות מים, חשמל וביוב, בהוראת שר השיכון, ומבלי שיכלו להתקבל היתרים כדיון, משום שהתכנית טרם קיבלה תוקף חוקי. בפרסומים בתקשורת נמסר כי הצבת הקרוואנים באישון לילה נעשתה בכוונה, ונועדה לקבוע עובדות בשטח ולסכל את יכולתם של העותרים לפנות לערכאות משפטיות ולמצות את זכויותיהם.

בני שבט אל-עוקבי ישבו באזור אלעראקבי, שהיישוב גבעות בר מוקם בסמוך לו, במשך מאות שנים, וניהלו אורח חיים חקלאי. בשנת 1952 הועברו בני השבט, על פי צו של המפקד הצבאי באזור, אל סביבות חורה, כדי שיעשה שימוש באדמותיהם לאימונים צבאיים, והובטח להם שתוך שישה חודשים יחזרו לבתיהם ואדמותיהם. בפועל, בני השבט הושארו במשך למעלה מ-50 שנה במקום מגוריהם ה"זמני", ועם השנים צימצמה המדינה את השטח המוקצה להם באזור חורה לשטח כולל של 1,000 דונם. גם זכויות העיבוד החקלאי בשטח זה נשללו בהמשך מבני השבט.

תנאי חייהם של בני אל-עוקבי באזור חורה מחפירים, משום שרשויות המדינה הפרו חובותיהם כלפי בני השבט ולא חיברו את התיישבותם "הזמנית" לתשתיות בסיסיות, כגון מים, חשמל ופינוי אשפה. כתוצאה מכך מתגוררים רוב התושבים בצריפים רעועים, שהגשם חודר אליהם בחורף והשמש קופחת עליהם בקיץ, וחרב הריסת הבתים מונפת מעל ראשם, היות ומוסדות התכנון לא הסדירו חוקית את התיישבותם.

בשנת 2000 הובהר לנציגי השבט, בעקבות פנייתם אל ראש הממשלה ואל שרים נוספים, כי ישנה כוונה רצינית לבחון את איכלוסם ביישוב שתוכנן בעבור בני שבט תראבין אל-סאנע, אך נתגלה כלא מתאים לצרכיהם. לאחר סידרה של פגישות נמסר לנציגי השבט כי התוכנית בוטלה, וכי הוחלט לבטל את היישוב המתוכנן. זמן רב לאחר מכן נודע לבני השבט באקראי כי התוכנית לא בוטלה כלל, וכי הוועדה המחוזית לתכנון ובניה שינתה את אפיון של היישוב מיישוב בדואי ליישוב יהודי בהליך המנוגד לחוקי התכנון והבניה, וזאת בהתאם להחלטת הממשלה. העותרים הגישו התנגדות לשינוי התכנית, ובצו בית המשפט המנהלי בבאר שבע אושר להם להגיש ערר למועצה הארצית לתכנון ולבניה.

בעתירה מבהירה עו"ד שגרי-בדארנה כי קביעת העובדות בשטח, אור ליום שני האחרון, בטרם קיבלה התכנית של "גבעות בר" תוקף חוקי מכוח סעיף 119 לחוק התכנון והבניה, ואף בטרם נמסרה לעותרים ולבאי כוחם ההחלטה בערר, אינה חוקית. עו"ד שגרי בדארנה מבהירה כי משרד השיכון, מינהל מקרקעי ישראל, הסוכנות היהודית והקרן הקיימת, אשר אחראים לבנייתו של היישוב במקום, רמסו את שלטון החוק וממשיכים לרמוס אותו ברגל גסה, בכך שהם ביצעו ומוסיפים לבצע עבודות בניגוד מוחלט לחוק התכנון והבניה. על כן מתבקש בג"ץ להוציא צו בינים, אשר ימנע את איכלוסו של היישוב עד להכרעה בעתירה.

בעתירה נטען עוד, כי ההימנעות מהקמתו של היישוב בעבור בניו של שבט אל-עוקבי, אשר תנאי חייהם הם מהקשים ביותר במדינה, נגועה באפליה ובחוסר סבירות ומנוגדת לעקרונות של צדק חלוקתי והעדפה מתקנת. ההחלטה בעניין זה התקבלה תוך התעלמות משיקולים תכנוניים והתפרקות פסולה משיקול דעת עצמאי של מוסדות התכנון, ולוותר בפגמים דינויים ואחרים בהליך, אשר מצדיקים את בטלותה. עוד נאמר בעתירה, כי בעוד המדינה מקימה את היישוב עבור קבוצה קטנה ואקראית של תושבים יהודים, אשר יכולים לבחור להתגורר בלמעלה ממאה יישובים קהילתיים, כפריים וחקלאיים יהודיים במטרופולין באר שבע, שבכל אחד מהם קיים מלאי עודף של יחידות דיור פנויות, נאלצים בני שבט אל-עוקבי לחיות בתנאים מחפירים, באשמתן של הרשויות. צעד זה מהווה אפליה פסולה, נגוע בשיקולים זרים ובחוסר סבירות קיצוני ומתעלם משיקולים תכנוניים.

בג"ץ 666/04 האגודה לסיוע ולהגנה על זכויות הבדואים בישראל נגד המועצה הארצית לתכנון ובניה – ועדת המשנה לעררים; עת"מ 257/04 האגודה לסיוע ולהגנה על זכויות הבדואים בישראל נגד המועצה הארצית לתכנון ובניה – ועדת המשנה לעררים